

доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи, Державний біотехнологічний університет, n_penkina@btu.kharkiv.ua

Penkina Nataliia, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Dean of Trade, Entrepreneurship and Customs Management, Associate Professor of the Department of Trade, Hotel, Restaurant and Customs, State Biotechnology University, n_penkina@btu.kharkiv.ua

Сподар Катерина Вікторівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи, Державний біотехнологічний університет, k_spodar@btu.kharkiv.ua

Spodar Kateryna, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Trade, Hotel, Restaurant and Customs, State Biotechnology University, k_spodar@btu.kharkiv.ua

Курман Софія Олександрівна, здобувачка вищої освіти факультету управління торговельно-підприємницькою та митною діяльністю, Державний біотехнологічний університет, kurmansofia360@gmail.com

Kurman Sofiia, higher education student, Faculty of Trade, Entrepreneurship and Customs Management, State Biotechnology University, kurmansofia360@gmail.com

DOI 10.5281/zenodo.14634273

УДК 338.48-6:663.2/.3](100+477)

УПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В РОЗВИТОК ВИННОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

О.О. Соколовська, А.Е. Радченко, А.О. Пашченко

Стаття присвячена розвитку винного туризму в Україні на основі аналізу світового досвіду. Пропонується практичний підхід до вибору інструментів його вдосконалення, який враховує особливості виноробних регіонів. Охарактеризовано регіональні особливості, туристичні атракції, економічні, соціальні аспекти та загрози українського винного туризму, запропоновано нові підходи до подальшого розвитку для підвищення конкурентоспроможності і залучення туристів.

Ключові слова: винний туризм, виноробство, туризм, виноградарсько-виноробна галузь, гастрономія.

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF WINE TOURISM IN UKRAINE

O. Sokolovska, A. Radchenko, A. Pashchenko

The article analyzes gastronomic tourism, particularly its wine segment, which integrates the economic, social, and cultural aspects of regional development.

The experience of leading wine-producing countries—Italy, France, and Spain—alongside emerging players such as Australia, Argentina, and Chile, is examined. Key success factors for wine tourism are identified: integration of regional traditions, eco-friendly production practices, innovative technologies, development of tourist infrastructure, and the use of digital marketing tools.

Wine tourism promotes brand recognition, boosts sales, and attracts tourists through the organization of tastings, guided tours, sports, and cultural activities. Special attention is paid to the role of UNESCO sites, national strategies, and a cluster-based approach in advancing the sector.

The prospects for developing wine tourism in Ukraine are considered in the context of post-war recovery. The resource potential of regions such as Zakarpattia, Northern Black Sea Coast, and Odesa is analyzed. Challenges related to wartime disruptions are highlighted, but so is the adaptability of Ukrainian producers, who are introducing new formats for tourism services.

Recommendations for Ukraine include developing marketing strategies that leverage digital platforms, expanding service offerings, modernizing infrastructure, implementing eco-friendly standards, and launching educational initiatives in wine tourism. Integrating wine routes with cultural and gastronomic events, along with fostering international partnerships, is crucial.

The article concludes that wine tourism in Ukraine can become a driver of economic growth, enhance international competitiveness, and contribute to the promotion of Ukrainian culture and winemaking.

Keywords: wine tourism; winemaking, tourism, viticulture and wine industry, gastronomy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток винного туризму в Україні є багатограним, адже на цей сектор впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. Військові дії та окупація частини українських територій спричинили значні втрати в виноробстві: знищення виноградників, руйнування виноробних підприємств та обмеження доступу до основних туристичних локацій [1]. Це негативно вплинуло не лише на виробництво та експорт українського вина, а також на доступність винного туризму, зокрема в Одеській, Миколаївській, та Херсонській областях, які входять до основних виноробних регіонів країни. На сьогодні регіони, не залучені до активних бойових дій, намагаються відновити туристичну активність, організовувати дегустаційні тури та екскурсії [3]. Така ситуація, вимагає пошуку інноваційних рішень для підтримання в теперішній час галузі, залучення як внутрішніх, так і міжнародних туристів в після воєнні часи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню вивчення функціонування винного туризму присвячено ряд робіт вітчизняних та зарубіжних вчених в різних напрямках, а саме автори [2] досліджували та описували профілі туристів, розглядали найбільш перспективні

світові винні дестинації. Іншим підходом до дослідження було вивчення системи і структури управління [3], з метою побудови успішних систем пропозиції у винному туризмі. Дослідження [4] мало на меті покращити обмежене розуміння зростаючого сегменту винного туризму. В результаті були визначені основні риси, що спонукають молодь до винного туризму. У статті [5] йдеться про сучасний огляд досвіду винного туризму. За даними [6] дослідження винного туризму за останні роки [4] набули більш спеціалізованого та еkleктичного характеру. В дослідженні [7] було вивчено та порівняно конкретні фактори, які можуть вплинути на наміри туристів, щодо відвідування виноробень. Розробкою шкали вимірювання іміджу дестинації винного туризму займалися автори [8], а у роботі [9] приділено значну кількість уваги особливостям формування дестинацій винного туризму. Ключовим у дослідженні [10] визначено вивчення мотивів туристів відвідування дестинацій винного туризму. Аналіз дестинацій винного туризму на різних етапах життєвого циклу та порівнянні Північної Греції, Пелопоннесу та Криту покладено в основу роботи [11]. У роботі Любіцевої О.О. [12] висвітлено питання щодо перспективи розвитку винного туризму в Україні у світовому контексті і визначена наявність перспектив та необхідність у координації зусиль зацікавлених сторін. Матвеев В.В. у своїй роботі охарактеризував стан та перспективи розвитку винного туризму в Україні та світі за 2015 р. та відзначив, що активна інформаційна підтримка здатна підвищити інтерес української аудиторії до винного туризму [13]. Авторкою Чорною Н.М. [14]. було присвячено статтю, в якій вона окреслила значний потенціал на 2022 р. Північного Причорномор'я та Закарпаття для винного туризму. Вивчав проблеми розвитку винного туризму Нездоймінов С.Г. та зазначив, що за умови об'єднання зусиль аграріїв, переробних підприємств, виноробів та туристичних фірм південних регіонів України, можливе створення туристичного кластеру винного туризму, аби допомогти Україні зайняти гідне місце у галузі серед європейських країн [15]. Винний та гастрономічний туризм як важливий потенціал розвитку економіки досліджували автори Ковешніков В.С., Гармаш В.В. та відзначили гастрономічні і винні тури, які користуються найбільшим попитом в Європі [16]. Дослідження щодо винного туризму як одного із напрямів еногастрономічної культури подала в своїй роботі Бойко В.О. [1], відзначивши, що незважаючи на воєнні дії, українські виробники беруть активну участь у міжнародних виставках та конкурсах за для відновлення сектору. При цьому стан винного туризму в умовах війни дослідила вчена Нікітенко К.С. [3], розглянувши унікальні смакові профілі українських вин. Однак, незважаючи на вищевикладене,

питання перспективи винного туризму в Україні у воєнні та післявоєнні часи залишається актуальним напрямом, що викликає інтерес до дослідження.

Метою статті є узагальнення міжнародного досвіду розвитку винного туризму та визначення ефективних інструментів для формування пріоритетних напрямів його вдосконалення в Україні, з урахуванням оригінальних особливостей та сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гастрономічний туризм є важливим сегментом туристичної галузі, що поєднує економічні, соціальні та культурні цінності регіону. Основою винного туризму є подорожі до виноробних підприємств, виноградників, участь у винних виставках та фестивалях, а також дегустація вин безпосередньо у виробників. Цей туризм важливий не лише для туристичної галузі, але й для виноробної промисловості, оскільки сприяє просуванню бренду та залученню нових споживачів, збільшуючи прямі продажі через дегустаційні зали [15].

У 2023 р. світове виробництво вина, за винятком соків і сула, оцінюється в діапазоні від 241,7 до 246,6 млн дол. США, а середня оцінка становить 244,1 млн дол. США [4]. За даними статистики, станом на 2023 рік, найбільшими країнами-експортерами вина стали Італія, Іспанія, Франція та Німеччина [6]. У країнах із великою концентрацією виноробних господарств гастрономічний туризм активно розвивається саме на винних локаціях. До провідних країн у цій сфері належать саме Італія, Франція, Іспанія, Німеччина, а в останні десятиріччя до них приєдналися також Австралія, Аргентина та Чилі [5].

Італія історично є однією з найдавніших виноробних країн світу. Великі щорічні туристичні потоки обумовлюють італійських виноробів створювати нові смаки вина, експериментуючи задля зацікавлення споживачів. Італійські виноробні, які функціонують як туристичні дестинації, після 2015 р. значно урізноманітнили та структурували додаткові послуги свого підприємства. Сьогодні пропонується: організація відпочинку та оздоровлення; розважальні заходи; організація спортивної діяльності; культурні пропозиції тощо. Водночас вони використовують традиційні рекламні та комунікаційні стратегії. Проте маркетингова діяльність у соціальних мережах недостатньо розвинена. Серед італійських малих і мікро-виноробень простежується помірний рівень співпраці і спільного використання ресурсів з івент-менеджерами, закладами ресторанного господарства, переважно на місцевому рівні. Крім того, важливо зазначити, що італійське законодавство щодо стандартів якості вина є набагато суворішим, ніж у ЄС. Присутня сильна колективна зацікавленість в

отриманні і підтримці визнання високоякісних вин, які привертають більшу увагу на ринку, що також є інструментом розвитку винного туризму в Італії. Зазвичай туристам рекомендується відвідати декілька італійських регіонів, де зростають виноградники з унікальними сортами винограду, оскільки через різні кліматичні умови смакові якості вина з кожного регіону значно різняться. Так, регіон Тоскана вважають другою, після французького Бордо, виноробною областю світу. Велика кількість виноробів регіону формують свою туристичну пропозицію, підкреслюючи аспект автентичності. Концепція тосканських вин «зроблено в Тоскані» позитивно впливає на сприйняття цінності продукту споживачами.

Деякі області регіону мають відмінну світову репутацію, а саме К'янті або Монтальчіно, де поєднання репутації регіональних вин та наявність потужних брендів виноробних підприємств підвищили інтерес до винного туризму у Тоскані.

Іншим важливим виноробним регіоном є П'ємонт, де концентрується велика частка різних відомих марочних вин. У 2014 р. виноградники в області Ланге були занесені до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що підвищує значимість регіону. Більшість виноробів з цих регіонів пропонують авторські тури, популярним форматом яких є екскурсії на виноробні підприємства з дегустацією вина, туристи отримують інформацію про історію, виробництво та традиції регіону. Наявна можливість відвідати винні підвали й побачити процес дозрівання вина [9]. Важливою подією є міжнародна виставка вин та спиртних напоїв Vinitaly у Вероні [17].

Виноградарсько-виноробна галузь в Іспанії у сьогоденні характеризується поєднанням традиційних методів та інноваційних технологій. Винороби Іспанії зосереджені на сталому розвитку та екологічному виноробстві. Крім того, розвитку посприяла модернізація виноробства. Особливістю винного туризму є проведення екскурсій виноробнею з одним із її експертів, а у невеликих виноробнях – з власником. Однак, винний туризм в Іспанії обмежений доступом до виноробних підприємств, можливий тільки в рамках спеціалізованих екскурсій. Винні дестинації Іспанії Рібера-дель-Дуеро та Ріоха вважаються найбільш туристичними з високим економічним впливом. Рібера-дель-Дуеро – регіон, де винороби експериментують з різними методами витримки та практиками виноробства з метою створення унікальних сортів вина. Багато виноробних підприємств регіону, зокрема історична Vega Sicilia, зробили значний внесок у сучасну історію виноградарства. Крім того, успіх регіону пов'язаний з концентрацією великої кількості історичних пам'яток. Ріоха славиться

своїми червоними винами, а саме з сорту Темпранільйо. В даному регіоні поєднуються винні тури з іншими активностями. Наприклад, Orbea Rioja Alavesa Wine Gravel Trail – поєднує велоспорт з відвідуванням виноробні. Викликає інтерес й те, що винороби тут поєднують класичні традиції з сучасними технологіями під час виробництва вина, що покращує продукцію виноробень регіону [18].

Франція зарекомендувала себе як світовий еталон у виробництві вина та винному туризмі, маючи багату культурну спадщину, яка поєднує історію, географію та вино, що виробляються у Бордо, Бургундія, Долини Рони та Луари, Ельзас, Шампань, Лангедок-Русільйон, Прованс тощо. Застосовано стратегічний підхід до організації та просування винного туризму заснувавши Національну раду з винного туризму в 2009 році. Цей орган запустив марку «Vignobles et Découvertes», знак якості для заохочення комплексної пропозиції винного туризму. Кластер винного туризму, створений у 2020 р., продовжує підтримувати сектор, об'єднуючи зацікавлені сторони з туристичної та виноробної індустрії для зміцнення колективних ресурсів галузі. Важливу роль відіграють й освітні заклади, які шляхом створення кафедри вина та туризму зробили значний внесок у дослідження винного туризму та розвиток талантів Прикладом може послугувати Університет Страсбурга. Atout France, національне агентство з туризму, у 2018 р. опублікувало трирічний план дій з розвитку винного туризму.

Регіон Долини Рони та Луари є найбільшим постачальником білих вин Франції. Особливістю регіону є те, що винний туризм тут поєднують з відвідуванням численних замків, які розташовані вздовж русла річки Луари. Регіон включено до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що приваблює туристів. А от Прованс є не тільки виноробним регіоном, тут присутня можливість поєднувати відвідування виноробних підприємств з іншими туристичними локаціями типу Англійської Набережної, Пон-дю-Гар, загальновідомі лавандові поля. У відомому регіоні Бордо найпопулярнішим є регіон Медок, де знаходяться 4 знамениті виноробні Франції: шато Латур, Марго, Мутон Ротшильд і шато Лафіт. Більша частина виноградників та виноробних підприємств доступні для відвідування центрів винотерапії. Крім того, відкриття у 2016 р. винної виставки La Cité du Vin збільшило потоки туристів [19]. Досвід вищезазначених країн, які активно розвивають винний туризм, частково використовується вже українськими виробниками, може надалі активно впроваджуватися для залучення більших потоків туристів як внутрішніх так і зовнішніх.

За результатами узагальнення міжнародного досвіду розвитку винного туризму, визначено сучасні тренди та ефективні інструменти розвитку:

1) розширення спектру послуг на виноробних підприємствах: організація оздоровлення, спортивних заходів, культурних подій (Італія, Франція);

2) інтеграція винних турів з іншими видами активностей, наприклад, велоспорт (Іспанія, Ріоха) або відвідування історичних пам'яток (Долина Луари, Франція);

3) акцент на унікальних традиціях і географічних особливостях виноробства (Тоскана в Італії, Прованс у Франції);

4) просування концепції «зроблено в регіоні», що підвищує сприйняття цінності продукту споживачами (Тоскана, Бордо);

5) розвиток локацій поблизу об'єктів захисту ЮНЕСКО для підвищення їхньої туристичної привабливості, поєднання винного туризму з відвідуванням замків, музеїв і пам'яток культури (Ланге в Італії, Долина Луари у Франції);

6) проведення міжнародних виставок і заходів, залучення закордонних партнерів до заходів (Vinitaly, La Cité du Vin);

7) та співпраця з відомими брендами світу (Франція);

8) запровадження інноваційних технологій у виноробстві, що поєднуються з традиційними методами (Іспанія, Франція);

9) орієнтація на сталий розвиток та екологічність виробництва (Іспанія);

10) розробка національних стратегій розвитку винного туризму (Франція);

11) використання цифрового маркетингу та соціальних мереж для популяризації винного туризму (Італія);

12) інтеграція вина в ширший культурний контекст через освітні ініціативи (університети Франції).

Грунтуючись на цьому визначено перспективи розвитку винного туризму в Україні, які формують нові можливості для туристичної сфери.

Для їх імплементації запропоновано практичний підхід до формування привабливості винного туризму в Україні, який враховує особливості українських виноробних регіонів, географічні та культурні фактори, а також потреби різних цільових груп туристів.

В Україні сформована потужна ресурсна база для розвитку винного туризму. Натомість, на сьогодні, є низка проблем пов'язана з воєнними діями для ефективного розвитку та просування на міжнародний ринок. Окупація частини українських територій у 2014 р.

та повномасштабне вторгнення країни-агресорки 24 лютого 2022 р. призвели до зниження рівня виробництва вина та зменшення кількості одиниць готової продукції. [20]. Проте, виробники швидко реагують, адаптуються до нових умов, створюючи можливості для виробництва українського вина [21]. Тому, потенціал винного туризму в Україні станом на сьогодні залишається високим, що можна пояснити великою кількістю виноробних підприємств, які не тільки займаються виробництвом вина, а й розвивають винний туризм країни, впроваджуючи екскурсії. Крім цього, на ринку є й авторські тури з цікавими активностями.

Одним, найпотужнішим виноробним підприємством Закарпаття, є Шато Чизай біля м. Берегово. У Шато виготовляють вино винятково з винограду власного виробництва, яке зростає на території у 272 га. Вино «Троянда Карпат» є візиткою закарпатських виноробів, а крім цього, у 2018 р. воно було визнане найкращим вином України в конкурсі Ukraine Wine & Spirits Awards [22]. Однак, наразі авторські тури Чизай тимчасово призупинені, проте власники зазначають, що разом зі своєю аудиторію очікують повернення такого формату турів. До авторських турів Шато належать: йога на винограднику разом з професійним тренером з фітнесу та йоги на сході чи заході сонця; скандинавська ходьба територією виноградників під керівництвом професійного інструктора; творчий пікнік «Drink & Draw», під час якого проводяться майстер-класи від художника та арт-коуча, і відвідувачі створюють власну картину, насолоджуючись ігристим вином «Карпатський сект» і устрицями. Проте, станом на сьогодні, для споживачів доступні інші формати екскурсій, які також залишать після себе чималу кількість позитивних емоцій: прогулянка територією, спуск у винне сховище, а також відвідування Музею винороба Чиза. Дегустація вина в Шато Чизай можлива у якості окремої екскурсії. Для споживачів, яким став до вподоби преміум-формат туру, окрім основних опцій, доступна також дегустація винятково преміальних та ексклюзивних вин і закарпатського крафтового сиру. Інтерес викликає й захід Chizay Wine Run, який проводиться власниками Шато щорічно на його території, це щорічний забіг схилами винограднику. [23]. Отже, потенціал Шато Чизай можна окреслити як високий. Для покращення привабливості в даному регіоні пріоритетним визначено запровадження підвищених стандартів якості продукції на прикладі Італії, зорієнтуватися на сталому розвитку та екологічності виробництва за іспанським досвідом, та враховуючи географічне положення, розширити спектр послуг шляхом, зокрема через організацію оздоровчих програм, використовуючи інструменти французьких фахівців.

В українському виноробному регіоні Північне Причорномор'я виноробство та винний туризм динамічно розвиваються, незважаючи на регулярні обстріли областей – Одеська, Миколаївська та Херсонська обл. [2]. Херсонська обл., частина території якої на даний момент є окупованою, вважається однією з провідних для виноробної промисловості в Україні [24]. До повномасштабного вторгнення країни-агресорки на територію України, сімейна виноробня «Курінь» у с. Степанівка на Херсонщині здобула перемогу у першому етапі міжнародного винного туристичного конкурсу «Wine Travel Awards» в номінації «Візитна картка України». Продукція виноробні посіла перше місце серед виноробень України і увійшла в трійку кращих у світі, що дуже привернуло увагу туристів та поціновувачів вина як до цієї локації, так і до всієї України. На даний момент, господарюючий об'єкт зруйновано, оскільки виноробня була пограбована та спалена, а зруйнований завод знищено наполовину. Однак, власник підприємства зазначає, що перемога у «Wine Travel Awards» дає змогу поспілкуватись зі світовими лідерами виноробства та винного туризму, що в подальшому, допоможе відбудувати «Курінь» та відновити туристичні потоки [25]. Доречною рекомендацією при відновленні є колоборація та співпраця з відомими брендами світу за прикладом Франції, також розширення спектр додаткових послуг, а саме впровадження послуг типу ампелотерапія та організація харчування шляхом надання крафтової продукції споживачам.

У с. Веселе, яке розташоване на Херсонщині, є виноробне господарство князя Трубецького. Виноробня представляє собою класичне французьке шато, величезне надбання України, з виноградниками, музеєм та підвалами, яке розташоване в оточенні природи на правому березі Дніпра [26, 27]. До повномасштабного вторгнення, туристичні потоки виноробні склали до 30 тис. туристів кожного року [27]. Була представлена колекція з екземплярами, які збирали понад 100 р. Одне з найвідоміших – вино «Оксамит України». Загалом об'єм виробництва до 2022 р. складав в середньому до 600 тис. пляшок вина на рік, яке було доступно для продажу не тільки в Україні, але й в країнах Європи, а також в Японії.

Наразі відвідування господарства є неможливим, навіть після його деокупації, однак, власник разом зі своїми колегами, налаштовані дуже оптимістично та вже мають план відновлення цієї надважливої туристичної локації з багаторічною історією [26]. Для залучення уваги ширшої аудиторії під час відновлення виноробні, пропонується впровадження виставок, на якій буде продемонстровано стан виноробного господарства князя Трубецького у воєнний час та етапи й

процес відновлення у післявоєнний період, зробити акцент на унікальних традиціях і географічних особливостях виноробства за прикладом Тоскана в Італії, Прованс у Франції, запровадити інноваційні технології, що поєднуються з традиційними методами використовуючи досвід Іспанії, Франції.

У Миколаївській обл. виноробство та винний туризм, попри високий рівень загрози обстрілів, наразі розвиваються. Найбільш популярними та безпечними є дегустаційні винні тури на виноградники АТ Коблево. До програми туру входить можливість побачити повний процес виробництва вина ТМ Коблево. Лінійка продукції представлена усіма видами вин – сухими, напівсухими, напівсолодкими, десертними та міцними, шампанським та коньяком, а найпопулярнішою лінійкою серед вин ТМ Коблево є «Бордо». Оскільки тури до цієї виноробні є дегустаційними, то відвідувачам надається можливість безпосередньої дегустації продукції виноробні. Кожного року це виноробне підприємство відвідують не тільки українські, а й закордонні споживачі з таких країн як Франція, Італія, Швейцарія, Німеччина, Китай та інші. На території підприємства також розташовано винний шоу-рум, де можна придбати популярні та рідкісні вина, які винороби зберігають в історичних підвалах. Такий тур є чудовим варіантом як для звичайних туристів, так і для енологів та сомельє [28] Для підвищення туристичної привабливості цього регіону ключовим завданням визначено проведення міжнародних виставок і заходів, з залучення закордонних партнерів, розширення спектру послуг шляхом організації оздоровлення, спортивних заходів, культурних подій за прикладом Італії та Франції.

У с. Сливино, яке розташовується на Миколаївщині, з 2018 р. було відкрито виноробню «Slivino Village», яка продовжує своє функціонування станом і на зараз. Виноробня працює, як зазначає власник, у європейському форматі, що передбачає виробництво, продаж та дегустацію вина. Майстерність виноробів «Slivino Village» була підтверджена призовим місцем на одному з конкурсів, що ще більше привертає увагу до цього підприємства. На виноградних плантаціях зростають класичні європейські та грузинські сорти винограду, а також наявні кілька сортів української селекції.

Один з виноградників є постраждалим внаслідок протиправних військових дій, але незважаючи працює на повну потужність. І сьогодні власник проводить дегустації на території «Slivino Village», які бувають двох видів: індивідуальні та групові. Для гостей також проводять сезонні гастрономічні вечори, які відбуваються на окремій автентичній кухні з піччю. З метою підвищення привабливості комплексу «Slivino Village

основними завданнями визначено: інтеграцію винних турів з відвідування історичних пам'яток, впровадження інтерактивної інфраструктури на території комплексу; просування концепції «зроблено ...» [29].

Найбільша за обсягом виробленого вина та площею виноградних плантацій з областей Північного Причорномор'я є Одеська обл. В цьому регіоні відзначається велика кількість локацій для винного туризму, тому слід розглянути найпопулярніші та найцікавіші з них. Виноробний завод «Шабо» поблизу Білгород-Дністровського є одним з перших виноробних заводів в Україні. Зараз «Шабо» виробляє велику кількість ігристих вин, туристам пропонують дегустацію усього асортименту. Також, функціонує «Центр культури вина «Шабо» [30]. Організатори пропонують два туристичні пакети: стандарт і VIP (музейний лабіринт, ознайомлення з процесом виготовлення та історією, дегустація, відвідування двохсторічних підвалів «Королівський», «Хересний» і «Двох'ярусний»). Цікавими об'єктами центру можна відзначити два сучасних кінотеатри, мультимедійний фонтан Діоніса, пам'ятник виноградній лозі, колекція малих скульптурних форм «Лици лози» та артгалерею. [31]. Окрім виноробні в с. Шабо, важливою локацією є Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В.Є. Таїрова», який є провідною науково-дослідною установою в Україні. Інститут регулярно проводить просвітницькі екскурсії з дегустацією вин, метою яких є розвиток культури споживання вина та ознайомлення відвідувачів з відомими сортами вин, виготовленими з винограду селекції інституту [32]. У перспективі пропонується подальший розвиток комплексу шляхом організації лекцій з виноробства задля інтеграції вина в ширший культурний контекст через освітні ініціативи, проведення повноцінних екскурсійних турів та масштабних розважальних заходів [29], підсилення співпраці з відомими брендами світу, прийняття активної участі у міжнародних виставках та конкурсах для виведення на світові ринки своєї продукції.

З-поміж інших DESTИНАЦІЙ винного туризму, які зазвичай входять до туристичних пакетів, можна виокремити виноробню «Колоніст», «Винхол Оксамитне», SHEVINO (Маряна та Наталії Шевченко) [33], а також м. Вилкове, яке називають «українською Венецією» [34].

Враховуючи потенціал та обставини сьогодення, виробникам необхідно вже сьогодні формувати стратегію розвитку винного туризму ґрунтуючись на міжнародному досвіді та своїх наробках. Переяняття певних практичних підходів здатне значно покращити виноградарсько-виноробну та туристичну галузі України.

Саме тому, задля знайомства між малими та середніми підприємствами Східного партнерства та країн ЄС, 17 травня 2023 року було організовано навчальний візит українських виноробів до Італії. Прийняли участь виноробня «Бейкуш», АТ Коблево, сімейна виноробня «Куринь», сімейна виноробня «My Wine», Шато Чизай. Під час візиту учасники відвідали виноробні підприємства Італії, обмінялись досвідом у галузях виноградарства та енології з італійськими виноробами, а також познайомились з постачальниками консультаційних та технічних послуг, сертифікації та контролю, виноробних заводів та підвалів у регіоні Фріулі-Венеція-Джулія [34]. Саме перейняття досвіду Італії щодо запровадження високих стандартів якості є запорукою успіху України та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Висновки. Беручи за основу досвід найрозвинутіших виноробних країн та сучасний стан винного туризму в Україні, вважаємо за доцільним рекомендувати наступне: ідентифікувати унікальні особливості кожного винного регіону так, щоб кожен став центром винного туризму з акцентом на його особливості. Наступним кроком розробити привабливу маркетингову кампанію з використанням соціальних мереж, блогів, туристичних платформ. Зробити акцент на культурні та гастрономічні особливості регіону, популяризацію українських вин за кордоном. Також необхідно сформувані партнерські програми з місцевими виноробами для організації винних турів, дегустацій, майстер-класів з виноробства. Виходячи з тенденцій сучасності, необхідним є впровадження використання екологічно чистих методів виноградарства та виробництва, щоб залучити екологічно свідомих туристів. Наступним кроком є створення туристичної інфраструктури, а саме розвиток винних маршрутів, інвестування в інфраструктуру; оснащення туристичних об'єктів сучасними засобами інформації.

Одним із драйверів є організація та розвиток регулярних фестивалів вина, свят врожаю, тематичних заходів, що привертає увагу як внутрішніх, так і міжнародних туристів. Ці події можуть включати: фестивалі, кулінарні заходи та гастрономічні тури, майстер-класи з виноробства та дегустації.

Очевидним є те, що виноробний сектор розвивається без колаборації між основними представниками цієї галузі, хоча світовий досвід показує, що саме співпраця підвищує потенціал та перспективи. Організація кластеру за прикладом Франції виведе потенціал України на новий рівень.

Вітчизняні виробники майстерно використовують методи залучення туристів шляхом екскурсій та дегустацій, використовуючи

своїї DESTИНАЦІЇ, однак, необхідно долучити за прикладом європейських виробників, ще й історичні локації. На сьогодні даний сегмент в країні розвинений дуже слабо, навіть місцеве населення не освічене щодо унікальності свого регіону.

Останнім інструментом з кейсу визначено розвиток освітньої діяльності в галузі винного туризму. Проведення освітніх заходів з наведеної тематики в закладах вищої освіти розширить знання молоді про винний туризм та може зацікавити до подальшої активної участі у туристичній діяльності за винними маршрутами.

Однак, розвиток винного туризму в Україні вимагає комплексного підходу, що поєднує маркетингові зусилля, розвиток інфраструктури, підтримку з боку держави та активне залучення місцевих громад. У період післявоєнного відновлення нашої держави доцільним може бути формування певного плану з розвитку винного туризму, оскільки чітко визначені завдання пришвидшать та спростять процес досягнення поставлених цілей.

Список джерел інформації / References

1. Бойко В.О. Винний туризм як один із напрямів еногастрономічної культури. *The main prospects for the development of science in modern life: матеріали XXXVI міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.* 2023. URL: <http://surl.li/cfkpzb>.

Bojko, V.O. (2023). Vynnyj turizm yak odyn iz napryamiv enogastronomicchnoyi kultury [Wine tourism as one of the directions of enogastronomic culture]. *The main prospects for the development of science in modern life: materialy XXXVI mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* Retrieved from <http://surl.li/cfkpzb> [in Ukrainian].

2. Винний туризм, енологія, виноградарі та винороби. Факультет педагогічної освіти дошкільної і спеціальної освіти: веб-сайт. URL: <http://surl.li/qbqgit>.

Vynnyj turizm, enologiya, vynogradari ta vynoroby. Fakultet pedagogichnoyi osvity doshkilnoyi i specialnoyi osvity [Wine tourism, enology, winegrowers and winemakers. Faculty of Pedagogical Education of Preschool and Special Education]. Retrieved from <http://surl.li/qbqgit> [in Ukrainian].

3. Верещка О.Я., Нікітенко К.С. Винний туризм в умовах війни. *Сучасний стан та потенціал розвитку індустрії гостинності в Україні: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 25 квіт. 2023 р. Херсон (Кропивницький): Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2023.*

Vereczka, O.Ya., Nikitenko, K.S. (2023). Vynnyj turizm v umovah vijny. [Wine tourism in times of war]. *Suchasnyj stan ta potencial rozvytku industriji gostynnosti v Ukrayini: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf., m. Xerson (Kropyvnyczkyj), 25 kvit. 2023 – Current state and potential for development of the hospitality industry in Ukraine.* Kherson (Kropyvnyczkyj): Khersonskyy derzhavnyj agrarno-ekonomichnyj universytet [in Ukrainian].

4. Ukraine: A wine odyssey. Decanter. Retrieved from <http://surl.li/kbgpge>
5. International Tourism to Reach Pre-Pandemic Levels in 2024. UN Tourism. Retrieved from <http://surl.li/bdqrzl>
6. Leading countries in wine export worldwide in 2023, based on volume. Statista. Retrieved from <http://surl.li/orijtg>
7. Виговський Д.С. Тенденції та перспективи розвитку туризму: Україна та світ. *Причорноморські економічні студії*. 2024. № 86. С. 15–20.
Vygovskyy, D.S. (2024). Tendenciyi ta perspektyvy rozvytku turyzmu: Ukrainyina ta svit [Trends and prospects for tourism development: Ukraine and the world]. *Prychornomorski ekonomichni studiyi – Black Sea Economic Studies*, 86, 15–20 [in Ukrainian].
8. Давидюк Ю.В. Гастрономічний туризм як перспективний напрям для розвитку індустрії гостинності в Україні. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 4. С. 5–13.
Davydyuk, Yu.V. (2022). Gastronomichnyj turyzm yak perspektyvnyj napryam dlya rozvytku industriyi gostynnosti v Ukraini [Gastronomic tourism as a promising direction for the development of the hospitality industry in Ukraine]. *Industriia turyzmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi – Tourism and hospitality industry in Central and Eastern Europe*, 4, 5–13 [in Ukrainian].
9. Короленко Д.О., Мілінчук О.В. Розвиток винного туризму в Італії. *Конференція, присвячена Дню науки: матеріали всеукр. наук.-практ. online конф.*, 11-15 травн. 2021 р. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2021.
Korolenko, D.O., Milinchuk, O.V. (2021). Rozvytok vynnogo turyzmu v Italiyi [Development of wine tourism in Italy]. *Konferenciya, prysvyachena Dnyu nauky: materialy vseukr. nauk.-prakt. online konf., 11-15 travn. 2021 r. – Conference dedicated to the Day of Science: materials of the All-Ukrainian scientific-practical online conference, May 11-15, 2021*. Zhytomyr: Derzhavnyj universytet «Zhytomyrska politekhnika» [in Ukrainian].
10. Зарічняк А.П., Островська Х.В. Винний туризм: дефініція, основні компоненти та особливості. *Грааль науки*. 2022. № 23. С. 42–46.
Zarichnyak, A.P., Ostrovska, X.V. 2022. Vynnyj turyzm: definiciya, osnovni komponenty ta osoblyvosti [Wine tourism: definition, main components and features]. *Graal nauky – The Grail of science*, 23, 42–46 [in Ukrainian].
11. Руднева М.Г. Винний та гастрономічний туризм Франції. *Актуальні проблеми країнознавчої науки: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.* 2015. URL: <http://surl.li/aypema>
Rudnyeva, M.G. (2015). Vynnyj ta gastronomichnyj turyzm Franciyi [Wine and gastronomic tourism in France]. *Aktualni problemy krainoznavchoyi nauky: materialy mizhnar. nauk.-prakt. Internet konf. – Current problems of regional studies: materials of the international scientific-practical Internet conference*. Retrieved from <http://surl.li/aypema> [in Ukrainian].
12. Горшкова Л.О. Розвиток винного туризму як спеціалізованого виду туристичної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. № 17. Ч. 1. С. 68–71.

Gorshkova L.O. (2018). Rozvytok vynnogo turyzmu yak specializovanogo vydu turystychnoyi diyalnosti [Development of wine tourism as a specialized type of tourist activity]. *Naukovy visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, 17(1), 68–71 [in Ukrainian].

13. Омельницька В.О. Сутність та класифікація видів гастрономічного туризму. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 1(6). С. 15–20.

Omelnyczka, V.O. (2018). Sutnist ta klasyfikaciya vydiv gastronomichnogo turyzmu [The essence and classification of types of gastronomic tourism]. *Pryazovskij ekonomichnyj visnyk*, 1(6), 15–20 [in Ukrainian].

14. Чорна Н.М. Винний туризм в Україні: потенціал та тенденції розвитку. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. № 67. С. 161–166.

Chorna, N.M. (2022). Vynnyj turizm v Ukrayini: potencial ta tendenciyi rozvytku [Wine tourism in Ukraine: potential and development trends]. *Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy – Economics and business management*, 67, 161–166 [in Ukrainian].

15. Трададенко Т., Верес К. Гастрономічний туризм: перспективні напрями. *Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті: матеріали всеукр. наук.-практ. online конф.*, 10-11 квіт. 2014 р. Київ: Національний університет харчових технологій, 2014.

Tradadenko T., Veres K. (2014). Gastronomichnyj turizm: perspektyvni napryamy [Gastronomic tourism: promising directions]. *Naukovi zdobutky molodi – vyrisshennu problem kharchuvannya lyudstva u XXI stolitti: materialy vseukr. nauk.-prakt. online konf., 10-11 kvit. 2014 – Scientific achievements of youth - solving the problems of human nutrition in the 21st century: materials of the All-Ukrainian scientific-practical online conference, April 10-11*. Kyiv: Nacionalnyj universytet kharchovykh tekhnologij [in Ukrainian].

16. У 2023 році у всьому світі очікують найменші показники виробництва вина за останні 60 років. *Landlord*. URL: <http://surl.li/kuzshp>

U 2023 roci u vsomu sviti ochikuyut najmenshi pokaznyky vyrobnyczstva vyna za ostanni 60 rokiv [In 2023, the lowest wine production in the last 60 years is expected worldwide]. *Landlord*. Retrieved from <http://surl.li/kuzshp> [in Ukrainian].

17. Vinality 2025. 6th-9th April. Retrieved from <https://www.vinality.com/en/>

18. Іспанське вино: традиції, регіони та сучасність. *Drink me*. URL: <http://surl.li/dvyqon>

Ispanske vyno: tradyciyyi, regiony ta suchasnit [Spanish wine: traditions, regions and modernity]. *Drink me*. Retrieved from <http://surl.li/dvyqon> [in Ukrainian].

19. Cabernet Franc: Best Wines of the «Rotweinguide 2024». *Falstaff*. Retrieved from <http://surl.li/uekdhm>

20. Війна і вино. Чи може вино стати одним із брендів України? *Радіо Свобода*. URL: <http://surl.li/mqnnnet>

Vijna i vyno. Chy mozhe vyno staty odnym iz brendiv Ukrayiny? [War and wine. Can wine become one of Ukraine's brands?]. *Radio Svoboda*. Retrieved from <http://surl.li/mqnnnet> [in Ukrainian].

21. Туризм гастрономічний: винний рай України. *DOBA.UA*. URL: <http://surl.li/cnziut>

Turyzm gastronomichnyj: vynnyj raj Ukrainy [Gastronomic tourism: the wine paradise of Ukraine]. *DOBA.UA*. Retrieved from <http://surl.li/cnziut> [in Ukrainian].

22. Дегустація вин Chateau Chizay. Туризм Закарпаття. Відпочинок. Екскурсії. URL: <http://surl.li/dexrom>

Degustaciya vyn Chateau Chizay [Дегустація вин Chateau Chizay]. *Turyzm Zakarpattya. Vidpochynok. Ekskursiyi – Tourism of Transcarpathia. Recreation. Excursions*. Retrieved from <http://surl.li/dexrom> [in Ukrainian].

23. Chateau Chizay. Retrieved from <https://chizay.com/>

24. Виноробство у Херсонській області. *Херсонські новини*. URL: <http://surl.li/sprtty>

Vynorobstvo u Khersonskij oblasti [Winemaking in the Kherson region. Kherson news]. *Khersonski novyny – Kherson news*. Retrieved from <http://surl.li/sprtty> [in Ukrainian].

25. Знищена військовими РФ виноробня «Курінь», що на Херсонщині, увійшла в трійку кращих у світі. *Суспільне Херсон*. URL: <http://surl.li/ivpugp>

Znyshhena vijskovymu RF vynorobnya "Kurin" shho na Khersonshhyni, uvijshla v trijku krashhyh u sviti [The "Kurin" winery in the Kherson region, destroyed by the Russian military, has entered the top three in the world]. *Suspilne Kherson – Social Kherson*. Retrieved from <http://surl.li/ivpugp> [in Ukrainian].

26. Виноробня князя Трубецького на Херсонщині була в окупації з 24 лютого. Як вона працює зараз. *The Village Україна*. URL: <http://surl.li/qhebyx>

Vynorobnya knyazu Trubeczkoogo na Khersonshhyni bula v okupaciyi z 24 lyutogo. Yak vona pracuyue zaraz [Prince Trubetskoy's winery in the Kherson region has been under occupation since February 24. How it works now]. *The Village Ukraina – The Village Ukraine*. Retrieved from <http://surl.li/qhebyx> [in Ukrainian].

27. Виноробня «Князя Трубецького» в окупації й зараз: чи відродиться підприємство на Херсонщині. *Суспільне Херсон*. URL: <http://surl.li/wijywx>

Vynorobnya «Knyazu Trubeczkoogo» v okupaciyi j zaraz: chy vidrodytsya pidpryyemstvo na Khersonshhyni [The Knyaz Trubetskoy Winery is still under occupation: will the enterprise be revived in the Kherson region?]. *Suspilne Kherson – Public Kherson*. Retrieved from <http://surl.li/wijywx> [in Ukrainian].

28. KOBLEVO. Retrieved from <https://www.koblevo.ua/> [in Ukrainian].

29. Вино – це не компот. Вино має бути цікавим. Як під час війни на Миколаївщині працює крафтова виноробня Slivino Village. *MykVisti*. Retrieved from <http://surl.li/ezvuhw>

Vyno – ce ne kompot. Vyno maye buty cikavym. Yak pid chas vijny na Mykolayivshhyni pracuyue kraftova vynorobnya Slivino Village [Wine is not compote. Wine should be interesting. How the Slivino Village craft winery operates in the Mykolaiv region during the war]. *MykVisti*. Retrieved from <http://surl.li/ezvuhw> [in Ukrainian].

30. Відкриваємо Україну разом. *Zruchno.Travel*. URL: <http://surl.li/dyarah>

Vidkryvayemo Ukrainu razom [Discovering Ukraine together]. *Zruchno.Travel*. Retrieved from <http://surl.li/dyarah> [in Ukrainian].

31. Shabo. Retrieved from <https://shabo.ua/> [in Ukrainian].

32. Офіційний сайт національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В.Є. Таїрова» НААН України. URL: <https://www.tairov.org.ua/>

Oficijnyj sajt nacionalnogo naukovogo centru «Instytut vynogradarstva i vynorobstva imeni V.Ye. Tairova» NAAN Ukrainy [Official website of the National Scientific Center "V.E. Tairov Institute of Viticulture and Winemaking" of the NAAS of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.tairov.org.ua/> [in Ukrainian].

33. Туризм гастрономічний: винний рай України. *DOBA.UA*. URL: <http://surl.li/oabohd>

Turyzm gastronomichnyj: vynnyj raj Ukrainy [Gastronomic tourism: the wine paradise of Ukraine]. *DOBA.UA*. Retrieved from <http://surl.li/oabohd> [in Ukrainian].

34. Українські виробники ознайомились із роботою італійських виноробів. *Торгово-промислова палата України*. URL: <http://surl.li/tvmlhg>

Ukrayinski vyrobnyky oznajomylys iz robotoyu italijskyh vynorobiv [Ukrainian producers got acquainted with the work of Italian winemakers]. *Torgovo-promyslova palata Ukrainy – Chamber of Commerce and Industry of Ukraine*. Retrieved from <http://surl.li/tvmlhg> [in Ukrainian].

Соколовська Олена Олександрівна, канд. техн. наук, доц., доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу та харчових технологій, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; olenasokolovska@karazin.ua

Sokolovska Olena, PhD in technical science, associate professor of the department of hotel and restaurant business and food technologies, V.N. Karazin Kharkiv National University; olenasokolovska@karazin.ua

Радченко Анна Едуардівна, канд. техн. наук, доц., доцент кафедри харчових технологій в ресторанній індустрії, ДБТУ; gasanova.anna.edyardovna@gmail.com

Radchenko Anna, PhD in technical science, ass. prof, department of food technology in restaurant industry, SBTU; gasanova.anna.edyardovna@gmail.com

Пашенко Олеся Олегівна, студентка, кафедри готельно-ресторанного бізнесу та харчових технологій, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; aliesia.pashchenko@student.karazin.ua

Pashchenko Aliesia, student, department of hotel and restaurant business and food technologies, V.N. Karazin Kharkiv National University; aliesia.pashchenko@student.karazin.ua.

DOI 10.5281/zenodo.14634310